

Ahmed Purdić¹

ŠERIJATSKOPRAVNI TRETMAN AUTORSKIH PRAVA

Sažetak

Ovaj rad razmatra tretman autorskih prava u šerijatskom pravu. Na početku rada ukazuje se na okolnosti i vrijeme u kojem se pojavljuje govor o autorskim pravima i spominju se prva djela o autorskim pravima u šerijatskom pravu. Zatim su predstavljene tri institucije koje u svom radu primjenjuju kolektivni idžtiħad i njihovi stavovi o autorskim pravima. Nakon toga su elaborirani najčešće spominjani dokazi za i protiv zaštite autorskih prava. Na kraju rada su izneseni stavovi učenjaka o autoritativnosti odluka akademija islamskog prava.

Ključne riječi: akademija islamskog prava, autorsko pravo, fetva.

Uvod

Širenje korisne nauke, po islamskom učenju, jedno je od najboljih dobrih djela. Jedan vid širenja nauke je i pisanje knjiga i naučnih djela koja često nadžive svoje autore i time mu priskrbuju trajnu sadaku. Zato nije ni čudo da još u prvom stoljeću po hidžri susrećemo brojna imena ashaba i tabi'ina koji su prepisivali Kur'an ili bilježili i prepisivali hadise Allahova poslanika, s.a.v.s. Širenjem islamske države i razvojem nauke broj autora iz različitih naučnih disciplina se konstantno povećavao, ali i broj osoba koji su prepisivali njihova djela i na taj način dali svoj doprinos širenju nauke. U tim vremenima prepisivači djela su trošili svoje vrijeme i novac i zato su često uzimali nadoknadu za svoj rad. Tada su oni indirektno služili i autorima naučnih djela jer su na taj način širili njihovo znanje. Pojavom štamparije² 1445. god. (Baier i saradnici, 2007:121) situacija se potpuno izmijenila jer se sada za kratko

¹ Magistar nauka, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, apurdic@yahoo.com
Rad autora je dostavljen 1. 10. 2012. godine, a prihvaćen za objavljivanje 22. 10. 2012. godine.

² Johannes Gutenberg je 1445. godine sastavio ručnu napravu za salijevanje štamparskih slova koja je bila preteča štamparijama.

vrijeme moglo odštampati veliki broj primjeraka nekog djela. Autor koji je morao uložiti svoj trud, vrijeme i znanje da napiše naučno djelo, njegovim objavljivanjem izlagao se opasnosti da neko drugi za kratko vrijeme umnoži njegovo djelo i prodaje ga, te tako on ostvari materijalnu korist od, u suštini, tuđeg rada, a da samom autoru bude uskraćeno ubiranje materijalnih plodova svoga truda i rada. Zato se ukazala potreba za pružanjem nekog vida zaštite autorima čija su djela drugi mogli umnožavati i prodavati. S obzirom na to da su se prve štamparije pojavile u Evropi, bilo je i logično da se u njoj i prvo počelo govoriti o zaštiti autorskih prava. Prvi nacionalni zakon o autorskim pravima donijet je u Engleskoj 1709. god. Na međunarodnom planu održano je nekoliko konvencija o autorskim pravima, a prva je bila Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela održana 1886. god. u Bernu. (Pravni leksikon, 1970:60 i 78). Zakonska regulativa savremenih država obuhvata i zakone o zaštiti autorskih prava. Ti zakoni, između ostalog, regulišu pravo autora u pogledu njegovog autorskog djela, a ta njegova prava mogu biti materijalne i moralne prirode.

U klasičnoj literaturi islamskih pravnika ne nalazimo govor o autorskim pravima jer ta tema nije bila ni razmatrana u njihovo vrijeme, s obzirom na to da tada materijalna prava autora nisu bila ni ugrožena, te se nije ni postavljalo pitanje zaštite autorskih prava. Iako materijalna prava autora tada nisu bila ugrožena, druga vrsta autorskih prava je ipak mogla biti ugrožena, a to je da neko sebi pripíše njegovo djelo ili dio djela. Taj oblik uzurpacije autorskih prava šerijatsko pravo je osudilo i preduzimane su preventivne mjere da se ono svede na minimum. (Ebu Zejd, 1988:221).

Među prvima koji su pisali o autorskim pravima u šerijatskom pravu su dr. Fethi ed-Durejni u djelu „Hakk el-ibtikar fi el-fikh el-islamijj el-mukaren“ koje je objavio 1397. h. g. (1981. god.), kao i časopis „Alemu el-kutub“ koji je 1402. h. g. čitav broj posvetio autorskim pravima. (Ebu Zejd, 1988:214). Naravno, i drugi eminentni učenjaci su iznosili svoje stavove o ovom pitanju, ali kako u isto vrijeme imamo i stavove institucija, akademija islamskog prava, koje u svom radu primjenjuju kolektivni

idžtihad,³ smatramo da njihovim stavovima treba dati prednost i zato ćemo ih i prezentovati u ovom radu.

Akademije islamskog prava i njihove odluke

Danas u svijetu postoji više renomiranih akademija islamskog prava koje primjenjujući u svome radu kolektivni idžtihad muslimanima nude odgovore na njihova pitanja. Vrijedi napomenuti da ove institucije ne odgovaraju na svakodnevna pitanja iz obredoslovlja ili drugih islamskih disciplina na koja su raniji učenjaci dali jedinstvene odgovore. Pitanja o kojima akademije raspravljaju i nude svoje odgovore mogu se podijeliti u tri skupine:

- a. Pitanja koja su se pojavila u novije vrijeme i nisu postojala ranije, tako da o njima učenjaci nisu ni raspravljali. Takva su pitanja kloniranja, vještačke oplodnje, banki mlijeka, berze i sl.
- b. Pitanja o kojima su naši prethodnici raspravljali i iznosili svoja mišljenja, ali su bila različita. Uloga akademija je da, na osnovu dokaza, odaberu preferirajuće mišljenje, kako bi ono bilo pravilo i kako bi se svi ponašali po njemu i uređivali međusobne odnose. Primjer za to je zekat na dug.
- c. Pitanja čiji se propisi temelje na promjenjivim dokazima, kao što su običaj, opća korist ili propisi na koje utječe protok vremena i promjena mjesta i okolnosti. Primjer za to je pitanje učešća muslimana na izborima u neislamskim državama, pitanje autorskih prava i sl. (Eš-Šerefi, 1988).

O autorskim pravima su raspravljale i donijele fetve tri akademije islamskog prava.⁴ Prva je svoju odluku donijela Akademija islamskog prava iz Mekke⁵ na devetom zasjedanju 1986. god. Četvrta rezolucija s devetog zasjedanja Akademije se

³ Kolektivni idžtihad je: „Zajedničko razmatranje i raspravljanje o nekom pitanju od strane većeg broja islamskih pravnika (muđžtehida) i iznošenje zajedničkog stava (propisa) oko kojeg su se svi ili većina usaglasili.“ (Kal'adži, 2000:54)

⁴ Akademije svoje odluke koje donose kolektivnim idžtihadom nazivaju rezolucijama, ali one imaju značenje fetvi.

⁵ Akademiju islamskog prava iz Mekke osnovala je Svjetska islamska liga (Rabita) 1396. h./1976. god. Akademija ima 30 članova i većinom su iz Saudijske Arabije. Jedan od članova Akademije jeste i dr. Mustafa Cerić. On je jedini učenjak, član Akademije iz Evrope. Akademija je do sada imala devetnaest zasjedanja. (Ljevaković, 2009)

naziva „Rezolucija o autorskim pravima“ i u njoj Akademija nudi odgovor na nekoliko pitanja. Jesu li autorska prava šerijatom pritrđena i jesu li ona vlasništvo autora, te da li je šerijatski dozvoljeno uzimati naknadu za njih potpisujući ugovore s izdavačima? Je li dozvoljeno nekom drugom, pored autora, da štampa njegove knjige i radove te ih prodaje bez saglasnosti autora?

U prvom dijelu rezolucije Vijeće akademije konstatuje da postoje dva suprotna mišljenja po pitanju zaštite autorskih prava. Tako neki savremeni islamski istraživači, pozivajući se na zabranu prikrivanja znanja, smatraju da svako ko na legitiman način dođe do knjige nekog autora ima pravo da je prepíše i da je širi i prodaje finansirajući njeno štampanje i prodaju kako želi, a autor nema pravo da ga spriječi u tome.

Zatim je Vijeće akademije spomenulo i drugo, suprotno mišljenje po kojem je svaki autor knjige ili istraživačkog rada ili umjetničkog djela ili inovator (izumitelj) uređaja jedini vlasnik prava da eksploatiše svoj uradak ili patent kroz proizvodnju, distribuciju i prodaju, kao i da to pravo može prenijeti na drugog uz materijalnu kompenzaciju uz uslove oko kojih se dogovore.

Vijeće akademije naglašava da je nakon iscrpne rasprave donijelo rezoluciju u kojoj ukazuje na promjenu okolnosti do kojih je došlo pojavom štamparija i izdavačkih kuća. Prije pojave štamparija knjiga se ručno prepisivala i tada je prepisivač (nasih) trošio svoje vrijeme, a može se reći i bio u službi autora jer je spašavao njegovo djelo od trajnog zaborava i propadanja. U to vrijeme prepisivanje knjige nije bio atak na autora i njegovo djelo niti iskorištavanje njegova znanja i truda, nego naprotiv, to je koristilo autoru, povećavalo njegovu reputaciju i širilo njegovo znanje.

Vijeće akademije ukazuje na to da je danas situacija potpuno drugačija, autor potroši dosta svog vremena dok napiše korisno djelo i kada ga objavi, druga osoba može uzeti njegovo djelo i kopirati ga ili štampati, pa ga prodavati i tako biti konkurencija (parirati) autoru u prodaji. Taj drugi može čak i besplatno dijeliti knjige kako bi podjelom stekao ugled i slavu, ali i na taj način bi bio ugrožen i upropašten autorov trud. Sve ovo se može reći i za inovatora.

Ovakvo stanje bi se negativno odrazilo na ambicije učenjaka i inovatora jer bi vidjeli da njihov trud drugi uzurpiraju kada se njihova djela objave.

Situacija se promijenila promjenom vremena i pojavom savremenih sredstava što je dovelo do suštinske promjene između prošlog i sadašnjeg stanja, a to nas opet obavezuje na nove poglede koji će zaštititi svakome njegov trud i pravo. Mora se autoru ili inovatoru zaštititi njegovo pravo u onome što je napisao ili patentirao. To pravo je njegovo vlasništvo po šerijatu i niko nema pravo da ga prisvaja bez njegove saglasnosti (dozvole).

Isto tako, izdavač s kojim autor ima ugovor nema pravo, on niti bilo ko drugi, bilo šta mijenjati u knjizi bez saglasnosti autora. Autorsko pravo se nasljeđuje, ali i usklađuje s međunarodnim konvencijama i ugovorima i običajima, ukoliko oni nisu u suprotnosti sa šerijatom, koji ovo pravo uređuju i ograničavaju nakon smrti autora (na određeni broj godina) uvažavajući njegovo lično pravo i javno pravo (pravo šire društvene zajednice) jer se svaki autor ili inovator služi (koristi) idejama i rezultatima onih prije njega, makar se radilo i o općim informacijama i trenutnim pomagalima.

Što se tiče autora koji je angažovan od strane izdavačke kuće da im napiše knjigu, ili inovatora od strane neke kompanije da im (konstruiše) patentira nešto za određenu svrhu, rezultati njihova rada pripadaju onome ko ih je angažovao, a oni će svoja prava ostvariti na osnovu dogovora koji je postignut između njih prema važećem zakonodavstvu. (El-Merzuki).

Dvije godine kasnije Međunarodna akademija islamskog prava iz Džidde⁶ na svom petom zasjedanju donijela je rezoluciju o „Intelektualnom vlasništvu“. U toj rezoluciji Akademija raspravlja o intelektualnom vlasništvu koje obuhvata autorska i srodna prava, kao i prava industrijskog vlasništva. Međunarodna akademija islamskog prava potvrđuje stav prethodne Akademije da je ono što pisac napiše ili inovator konstruiše njihovo isključivo vlasništvo i da su to prava koja danas u svijetu imaju materijalnu vrijednost i kao takva se mogu materijalizovati i zaštititi. U daljem tekstu rezolucije Akademija eksplicitno kaže: „Autorska prava za pisanje, patente ili inovacije su zaštićena šerijatom i njihovi autori imaju

⁶ Međunarodnu akademiju islamskog prava osnovala je 1981. god. Organizacija islamske konferencije (danas Organizacija islamske solidarnosti). Akademija ima 58 članova s pravom glasa i preko stotinu saradnika-eksperata. Do sada je održala 19 zasjedanja na kojima je donijela 185 rezolucija. Sadašnji generalni sekretar Akademije je prof. dr. Ahmed Halid Babekr. (www.fiqhacademy.org.sa)

pravo raspolaganja s njima i nije dozvoljena njihova uzurpacija.“ (Ebu Gudde, 2003:161)

Treća fetva koja je rezultat kolektivnog idžtihada, a koja govori o autorskim pravima, donesena je od strane Evropskog vijeća za fetve i istraživanja⁷ na njihovom osmom zasjedanju 2001. godine koje je bilo u Valensiji (Španija). Njihova prva odluka na tom zasjedanju nosi naslov: „Intelektualno vlasništvo (kompjuterski programi) i njihova zaštita“. Vijeće na početku svoje rezolucije citira rezoluciju Međunarodne akademije islamskog prava iz Džidde br. 43 (5/5) o intelektualnom vlasništvu, a zatim dodaje: „Kompjuterski programi (svejedno radilo se o sistemskom, aplikativnom ili programu za memorisanje podataka, i svejedno da li je izvorni kôd osnova programa ili je napisan u jednom od programskih jezika) imaju svoju materijalnu vrijednost koju šerijat priznaje. Njihovi autori i ovlašteni distributeri imaju potpuno pravo raspolaganja te ih mogu prodavati i iznajmljivati, ukoliko se izbjegne neizvjesnosti obmanjivanje.“ Vijeće dalje naglašava da se kupac licenciranog programa treba pridržavati nametnutih uslova koji se ne kose sa šerijatom niti pozitivnim zakonodavstvom zbog obaveze vjernika da se pridržava datih obećanja i ugovora, i zato nije dozvoljeno kopiranje kompjuterskih programa drugoj osobi ukoliko ugovor to ne dozvoljava. Također, nije dozvoljena kupovina programa za koje se zna da su ukradeni ili na nedozvoljen način kopirani, niti je dozvoljena trgovina s takvim programima. Vijeće smatra da je dozvoljeno kupcu programa da isti kopira za svoju ličnu upotrebu. Na kraju rezolucije Vijeće traži od kompanija koje izdaju kompjuterske softvere i distributera da ne pretjeruju u cijeni svojih programa. (www.e-cfr.org)

Kao što se može primijetiti, akademije u svojim rezolucijama ne navode dokaze na kojima temelje svoje stavove niti navode druga, suprotna mišljenja i njihove dokaze. To je uobičajena praksa ovih institucija jer se mišljenja i dokazi navode u referatima i ekspezeima koje njihovi članovi iznose tokom razmatranja navedenog pitanja. Radi opće koristi i kompletnosti ovog rada navest ćemo najčešće spominjane argumente.

⁷ Evropsko vijeće za fetve i istraživanja je neovisna, specijalizirana islamska znanstvena ustanova koju čine istaknuti alimi. Trenutno sjedište Vijeća je u Dublinu, Republika Irska. Osnovala ga je Federacija islamskih organizacija (FIO) u Evropi 1997. god. Vijeće ima 34 člana, a jedan od članova je i dr. Mustafa Cerić, reisu-l-ulema Islamske zajednice u BiH. (Ljevaković, 2005)

Svi se slažu da pisanjem ili inoviranjem osoba stiče određena prava kao što je pravo da se njemu pripisuje to djelo, te da to djelo niko ne smije mijenjati bez njegove saglasnosti, ali da on na to ima pravo ukoliko se ukaže potreba. Razlika među učenjacima se pojavljuje kada su u pitanju materijalna prava autora, a pogotovu ako se radi o djelu islamske tematike.

Prije nego što su akademije islamskog prava donijele svoje rezolucije, manji broj učenjaka smatrao je da autor nema pravo sprječavati druge da štampaju ili umnožavaju njegovo djelo ukoliko su do njega došli na legalan način. Oni se pozivaju na hadis u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: „Ko prikrije znanje, bit će zauzdan (ušutkan) na Sudnjem danu džehennemskom vatrom.“ Ovim hadisom zabranjeno je prikrivanje znanja, a zaštitom autorskih prava se upravo to čini. (Ebu Zejd, 1988:271) Drugi njihov dokaz je tvrdnja da kupac kupovinom knjige na legalan način postaje njen vlasnik i to mu daje za pravo da njome raspolaže kako hoće, pa čak i da je ponovo štampa ili kopira, i autor nema pravo da ga sprječava u tome. (El-Usmanijj, 1998:124) Odgovarajući na ove dileme učenjaci kažu da se zaštitom autorskih prava ne uskraćuje niti prikriva znanje jer autor dozvoljava korištenje njegova djela, ali zabranjuje njegovu komercijalizaciju bez autorove saglasnosti. Odgovarajući na drugu navedenu dilemu učenjaci kažu da kupac kupovinom knjige posjeduje jedan primjerak knjige i njime može potpuno raspolagati kako želi, u smislu da je čita, poklanja ili pozajmljuje i sl., ali se kupovinom ne stiče pravo njenog štampanja. To je slično kao s novčanicom koju, ako kupimo, imamo pravo prodati, pokloniti, potrošiti, posuditi, ali nemamo pravo na osnovu njene kupovine drugu istu novčanicu praviti. (El-Usmanijj, 1998:124-125)

Većina učenjaka smatra da šerijat omogućava i garantuje zaštitu autorskih prava i za svoje mišljenje navode više dokaza. Jedan od tih dokaza je hadis koji bilježi El-Buhari od Ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Najpreče za što se uzima nadoknada je Allahova Knjiga...“ Učenjaci kažu: „Ako je dozvoljeno uzimanje materijalne nadoknade za učenje Kur'ana, onda je to dozvoljeno i za drugi vid objave, sunnet. Ukoliko je to dozvoljeno kada je u pitanju objavljeni Tekst, onda je pogotovu dozvoljeno uzimanje nadoknade za objašnjavanje propisa, pravila i mudrosti koji su derivirani iz Teksta.“

Jedan od racionalnih dokaza koji ovi učenjaci spominju je poređenje autora djela sa zanatlijom, pa kao što je zanatlija vlasnik

svoga proizvoda i njime raspolaže kako želi, isto tako i autor je vlasnik svoga djela i njime treba da raspolaže bez ikakvih ograničenja. To znači da i on za svoje djelo može tražiti materijalnu nadoknadu kao što je zanatlija traži za svoj proizvod. (Ebu Zejd, 1988:261)

S obzirom na to da smo u ovom radu prezentovali odluke akademija islamskog prava koje u svom radu primjenjuju kolektivni idžtihad i da smo vidjeli da one imaju identične stavove po pitanju autorskih prava, postavlja se pitanje kolika je snaga ovih odluka.

Autoritativnost odluka akademija

Svi se slažu da odluke akademija imaju jaču snagu od mišljenja pojedinaca, jer su one rezultat kolektivnog idžtihada. Međutim, oni nemaju jedinstveno mišljenje o pitanju njihove snage i naziva. Dr. Jusuf el-Karadavi smatra da se one odluke koje članovi akademije donesu jednoglasno tretiraju kao idžma'. Međutim, iznoseći ovo mišljenje, on nije govorio o postojećim akademijama, nego o međunarodnoj akademiji koju bi tek trebalo formirati i koja bi okupljala najveće učenjake iz cijelog islamskog svijeta, a koje bi sami učenjaci izabrali. (El-Karadavi, 1996:184) Većina islamskih pravnika smatra da se odluke postojećih akademija ne mogu tretirati kao konsenzus islamskih učenjaka (idžma'a), s obzirom na to da je idžma' zajedničko rješenje svih pravnika jednog vremena o nekom pravnom pitanju (Džananović, 1999), a u radu akademija ne učestvuju svi pravници, nego samo neki od njih. Dodatni razlog da se njihove rezolucije ne mogu tretirati kao idžma' jeste činjenica da neke od njih nisu donesene jednoglasno, nego većinom glasova prisutnih.

S obzirom na to da su odluke akademija jače od mišljenja pojedinaca, ali da nisu dostigle nivo idžma'a, učenjaci ih različito nazivaju i tretiraju. Tako neki smatraju da su one na stepenu prećutnog idžma'a (iğmā' sukūṭi).⁸

Drugi učenjaci odluke ovih akademija nazivaju nepotpunim idžma'om (iğmā' nāqis) ili faktičnim (realnim) idžma'om (iğmā' wāqī'i). Zastupnici ovog mišljenja ga ovako imenuju, jer, po njima, potpuni idžma', po definiciji šerijatskopравnih teoretičara, desio se

⁸ Prećutni idžma' postoji ako neki od mudžtehida iznesu svoj stav i mišljenje o nekom pravnom propisu, a drugi na to ne reaguju ni pozitivno ni negativno, i pored njihovog znanja o prezentiranom mišljenju. (Ljevaković, 2005:128).

samo u malom broju pitanja, koja su općepoznata u vjeri, dok se u većini slučajeva dešava ova vrsta idžma'a i ona je realno moguća u svakom vremenu. Po njima, dvije su ključne razlike između ovog i potpunog idžma'a. Kod idžma'a u njegovom terminološkom, šerijatskopravnom značenju, uvjetuje se dogovor svih mudžtehida jednog vremena iz ummeta Muhammeda, a.s., o nekom pravnom pitanju, dok se kod nepotpunog idžma'a ne uvjetuje dogovor svih, nego samo većine mudžtehida. Druga razlika među njima je da je potpuni idžma' kategorički dokaz kojeg svi moraju prihvatiti, kojem se zabranjeno suprostavljati i koji ne podliježe derogaciji, jer je nezamislivo i neprihvatljivo da se kasnije generacije dogovore suprotno prvom konsenzusu. Kod nepotpunog idžma'a je dozvoljeno da on kasnijim konsenzusom bude derogiran. (Eš-Šerefi, 1998).

Blisko ovom mišljenju, iako eksplicitno ne spominje idžma', jeste mišljenje po kojem se rezultati kolektivnog idžtihada, u osnovi, ne poništavaju. Ako se to i desi, onda bi to trebalo biti kolektivni idžtihad, veći ili, u najmanju ruku, isti. Nije dozvoljeno da to bude manji kolektiv, brojem niti ugledom, a pogotovu nije dozvoljeno da se poništi idžtihadom pojedinca, bez obzira na to ko on bio. (Es-Salus, 2006).

Znatno različit stav imamo u mišljenju koje preferira dr. Abdulmedžid es-Susuh. Po njemu, kolektivni idžtihad je dokaz vjerovatnog karaktera koji ima snagu jake pretpostavke (huğğa zanniyya zannan rāğihan) i rezultira vjerovatnim znanjem te je on, kao takav, preči da se slijedi od mišljenja pojedinaca. (Eš-Šerefi, 1998:104)

Razlika između ovog i prethodnih mišljenja je u tome što je, prema ovom mišljenju, mudžtehidu dozvoljeno donositi samostalna rješenja uz postojeće rezultate kolektivnog idžtihada, ali je bolje i sigurnije slijediti rezultate kolektivnog idžtihada. Prema prvom mišljenju, to nije dozvoljeno pojedincu, nego samo institucijama.

Zaključak

O autorskim pravima nisu raspravljali islamski pravni klasici jer to pitanje u njihovo vrijeme nije bilo aktuelno. Prezentirajući stavove akademija islamskog prava pokazali smo da šerijatsko pravo uvažava i štiti prava autora. Uzimajući u obzir činjenicu da su o autorskim pravima raspravljale tri akademije, koje u svome radu primjenjuju kolektivni idžtihad, i da su donijele identične

odluke, smatramo da njihove odluke po pitanju autorskih prava, u onim aspektima ovog pitanja o kojem su sve tri institucije govorile, treba tretirati kao prećutni idžma' ili nepotpuni idžma'. Njihove odluke trebamo prihvatiti i slijediti, sve dok se eventualno ne promijene okolnosti vezane za zaštitu autorskih prava, kao što je došlo do promjene okolnosti pojavom štamparija. Ako bi došlo do takvih promjena okolnosti, onda bi se samo kolektivnim idžtihadom mogla donijeti drugačija odluka.

Literatura

1. Baier, P. et al. (2007) Ljudi koji su mijenjali svijet: revolucionari, reformatori i veliki umovi. Zagreb: Mozaik knjiga.
2. Džananović, I. (1999) Idžtihad u prva četiri stoljeća islama. Sarajevo: Fakultet islamskih nauka.
3. Ebu Gudde, A. (2003) Kararat ve tevsijjat Medžme' el-fikh el-islamijj: Karar rakm 43 (5/5) bi še'n el-hukuk el-me'anevijje, 4. izd. Katar: Vizara el-evkaf ve eš-šu'un el-islamijje.
4. Ebu Zejd, B. (1988) Mulkijjetu et-te'lif tarihen ve hukmen: Et-Tarih el-kadim li mulkijjeti et-te'lif. Medželle el-Medžme' el-fikhijj el-islamijj, (2) 2. Dostupno na: <http://www.themwl.org/Bodies/Researches/default.aspx?d=1&rid=190&l=AR> [27. 9. 2012.]
5. El-Bajan al-hitami li el-devre al-adije es-samine li el-Medžlis el-evrubijj li el-ifta' ve el-buhus: El-Karar el-evvel. Dostupno na: <http://www.e-cfr.org> [27. 9. 2012.]
6. El-Karadavi, J. (1996) El-Idžtihad fi eš-šeria'h el-islamijja me'a nezarat et-tehlilijja fi el-idžtihad el-muasir. El-Kuvajt: Dar el-Kalem.
7. El-Merzuki, S. Kararat el-Medžme' el-fikhijj el-islamijj: El-Karar er-rabi' bi še'n hukuk et-te'lif li el-muellifin. Mekka: Rabita el-alem el-islamijj, El-Medžme' el-fikhijj el-islamijj.
8. El-Usmanijj, M. (1998) Buhus fi kadaja fikhijje muasire: Bej'u el-hukuk el-mudžerrede. Dimašk: Dar el-Kalem.
9. Es-Salus, A. (2006) Mevsua el-kadaja el-fikhijja el-muasira ve el-iktisad el-islami. Katar: Dar es-sekafe.
10. Eš-Šerefi, A. (1998) El-Idžtihad el-džema'ijj fi et-tešri' el-islamijj. Katar: Vizara el-evkaf ve eš-šu'un el-islamijje.
11. Kal'adži, M. (2000) Idžtihad: El-Mevsu'a el-fikhijja el-mujessera. Bejrut: Dar en-nefais.
12. Ljevaković, E. (2005) Fetve Evropskog vijeća za fetve i istraživanja. Sarajevo: Connectum.
13. Ljevaković, E. (2005) Idžma'. U: E. Ljevaković ur. Hrestomatija usul-i fikh. Sarajevo: Fakultet islamskih nauka.

14. Ljevaković, E. (2009) Rabitina Akademija islamskog prava i Deklaracija Akademije o instituciji fetve. Sarajevo: Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini – Vijeće za fetve.
15. Medžme' el-fikh el-islamijj ed-devlijj. Dostupno na: www.fiqhacademy.org.sa [27. 9. 2012.]
16. Pravni leksikon (1970) Autorska prava. 2. dop. izd. Beograd: Savremena administracija.

COPYRIGHT TREATMENT UNDER SHARI'AH LAW

Ahmed Purdić, M.A.

Abstract

This paper examines the treatment of copyright under Shari'ah law. In the first part of the paper, occasions and time in which copyright is mentioned are indicated, as well as the first works on copyright in Shari'ah law. Then, the three institutions which apply collective ijtihaad are presented, as well as their attitudes towards the copyright issue. After that, the most mentioned evidences for and against copyright protection are elaborated. In the end, attitudes of scholars towards authoritativeness of rulings of Islamic law academies are presented.

Keywords: Islamic law academy, copyright, fatwa

م. أحمد بورديتش

مجلس المشيخة الإسلامية سرايفو

المعالجة الشرعية القانونية لحقوق النشر

الخلاصة:

يدرس هذا البحث حقوق النشر في القانون الشرعي. في بداية البحث يشار إلى ظروف وزمن نشأة الكلام عن حقوق النشر، ويذكر أولى مؤلفات عن حقوق النشر في الشريعة. ثم قدم بعد ذلك ثلاث مؤسسات تطبق في عملها اجتهادا جماعيا وموافقها من حقوق النشر. ثم يبحث أشهر الأدلة المذكورة التي هي مع حقوق النشر أو ضدها. وفي نهاية البحث قدمت آراء العلماء عن حقوق النشر من قرارات أكاديميات الشريعة الإسلامية.

الكلمات الأساسية: أكاديمية الشريعة الإسلامية، حق النشر، الفتوى